

УДК 339.9

ОЦІНКА ІННОВАЦІЙНИХ ПОЗИЦІЙ ТНК РОЗВИНЕНИХ КРАЇН СВІТУ

Побоченко Леся Миколаївна

*кандидат економічних наук, доцент,
Національний авіаційний університет,
м. Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-3094-6417
lesya.pobochenko50@gmail.com*

Надіслано:

28.03.2019

Рецензовано:

08.04.2019

Прийнято:

10.05.2019

В умовах сьогодення динамічний розвиток країн є неможливим без всебічного і безперервного продукування і використання інновацій як каталізаторів загальноекономічного розвитку.

Метою статті є дослідження інноваційних позицій ТНК розвинених країн світу в умовах глобальної конкуренції.

У результаті аналізу теоретичних засад інноваційного розвитку світової економіки (теорії економічного розвитку та інтелектуальної технології, концепції гармонійної економіки та економічної інтеграції та ін.) та базисних складових даного процесу (технологічна та техніко-економічна парадигми) варто зазначити, що головною ціллю успішних корпорацій, а також країн є нарощування інноваційної складової національної економіки.

Дослідження процесів фінансування інновацій в провідних корпораціях Японії, США та країнах ЄС, що дало змогу проаналізувати їх інноваційні стратегії та визначити необхідність застосування окремого фінансового механізму, який залежить як від стадії продукту, так і від оточуючого середовища (інвестиційного клімату приймаючої країни).

Статистичні дані свідчать про те, що процеси глобалізації і інтернаціоналізації НДДКР відбуваються в основному в замкнутій сукупності країн – в США, Західній Європі та Японії, в яких зосереджені основні іноземні науково-дослідні підрозділи ТНК. Якщо тенденція створення нових дослідницьких підрозділів ТНК в Китаї і Індії збережеться, то можливо, що ці дві країни в майбутньому увійдуть до «інноваційного ядра» світової економіки.

Активність ТНК відносно створення науково-дослідних підрозділів стримується різними чинниками, основними з яких є: низький рівень захисту інтелектуальної власності, недосконалість законодавства, яке регулює діяльність подібних підрозділів.

Ключові слова: НДДКР (науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи); інновації; транснаціональні корпорації (ТНК); інноваційна діяльність; країни-інвестори; глобальний ринок інновацій; інвестиції.

Pobochenko Lesia, Candidate of Economics, Associate Professor, National Aviation University, Kyiv, Ukraine

Estimation of innovative positions of TNCs in developed countries

In today's conditions, the dynamic development of countries is impossible without a comprehensive and continuous production and use of innovations as catalysts of general economic development.

The article is a study of innovative positions of TNCs in developed countries of the world in conditions of global competition.

As a result of the theoretical foundations' analysis of the world economy's innovative development (the theory of economic development and intellectual technology, the concept of harmonious economy and economic integration, etc.), and the basic components of this process (technological and techno-economic paradigms), it should be noted that the main goal of successful corporations, and also countries are an increase in the innovative component of the national economy.

The study of innovation financing processes in leading corporations in Japan, the United States and the EU, which enabled them to analyse their innovation strategies and to identify the need for a separate financial mechanism that depends both on the product stage and on the environment (host country investment climate).

The statistical data indicate that the processes of R&D's globalization and internationalization predominantly take place in a closed set of countries – the USA, Western Europe, and Japan, which concentrate the main foreign research units of TNCs. If the trend of creating new research units for TNCs in China and India continues, it is possible that these two countries will in the future become part of the "innovation core" of the world economy.

The activity of TNCs in relation to the creation of research units is constrained by various factors, the main of which are: low level of intellectual property protection, imperfection of legislation that regulates the activities of such units.

Key words: R&D (research and development), innovation; transnational corporations (TNCs); innovation activity; investor countries; global innovation market; investment.

*Побоченко Леся Николаевна, кандидат экономических наук, доцент,
Национальный авиационный университет, г. Киев, Украина*

Оценка инновационных позиций ТНК развитых стран мира

В современных условиях динамичное развитие стран невозможно без всестороннего и непрерывного продуцирования и использования инноваций в качестве катализаторов общеэкономического развития.

Целью статьи является исследование инновационных позиций ТНК развитых стран мира в условиях глобальной конкуренции.

В результате анализа теоретических основ инновационного развития мировой экономики (теорий экономического развития и интеллектуальной технологии, концепций гармоничного экономики и экономической интеграции и др.), а также базисных составляющих данного процесса (технологическая и технико-экономическая парадигмы) следует отметить, что главной целью успешных корпораций, а также стран является наращивание инновационной составляющей национальной экономики.

Исследование процессов финансирования инноваций в ведущих корпорациях Японии, США и странах ЕС, что позволило проанализировать их инновационные стратегии и определить необходимость применения отдельного финансового механизма, который зависит как от стадии продукта, так и от окружающей среды (инвестиционного климата принимающей страны).

Статистические данные свидетельствуют о том, что процессы глобализации и интернационализации НИОКР происходят в основном в замкнутой совокупности стран – в США, Западной Европе и Японии, в которых сосредоточены основные иностранные научно-исследовательские подразделения ТНК. Если тенденция создания новых исследовательских подразделений ТНК в Китае и Индии сохранится, то возможно, что эти две страны в будущем войдут в «инновационное ядро» мировой экономики.

Активность ТНК относительно создания научно-исследовательских подразделений сдерживается различными факторами, основными из которых являются: низкий уровень защиты интеллектуальной собственности, несовершенство законодательства, регулирующего деятельность подобных подразделений.

Ключевые слова: НИОКР (научно-исследовательские и опытно-конструкторские работы); инновации, транснациональные корпорации (ТНК); инновационная деятельность; страны-инвесторы; глобальный рынок инноваций; инвестиции.

Вступ

В умовах глобальної конкуренції інноваційна складова перетворилася на стратегічний імператив розвитку світової економіки. При цьому удосконалення виробничих, технічних і соціальних систем визначається змінами інтелектуальних параметрів економічного розвитку (у розвинених економіках вартість промислових активів корпорацій безпосередньо пов'язана з їх здатністю генерувати нові знання; економіка знань, яка базується на інтелектуальному капіталі, стає основним джерелом багатства компаній, країн).

Аналіз останніх досліджень і публікацій

Проблемам інноваційного розвитку в умовах глобалізації присвячені праці таких зарубіжних вчених як: Й. Шумпетера, К. Фрідмена, А. Кляйнкнехта, В. Зомбарта, В. Мітчерліха та українських: Л. Л. Антонюк, А. С. Гальчинського, Д. Г. Лук'яненка, І. І. Пузанова, О. І. Рогача, С. В. Сіденко, Я. М. Столярчук, О. І. Шниркова, А. С. Філіпенка та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми

Проте, оскільки процес глобалізації розвивається, виникає необхідність в подальшому дослідженні проблем розвитку інновацій та їх впливу на світове господарство.

Формулювання цілей статті

Метою статті є дослідження інноваційних позицій ТНК розвинених країн світу в умовах глобальної конкуренції.

Виклад основного матеріалу дослідження

В умовах прискореного розвитку «нової економіки» однією із основних конкурентних стратегій ТНК є використання головного нематеріального активу – інновацій, а ефективне використання інноваційної складової стає одним з основних конкурентних переваг ТНК у XXI ст. (Verhun, 2104, p. 50).

За даними звіту Європейської комісії «The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard» (Прогрес індустріальних досліджень та розробок в ЄС), який досліджує 2500 компаній, що вкладають найбільші суми в дослідження і розробки (НДДКР) в світі в 2016–2017 рр. Ці компанії базуються в 43 країнах, інвестують більше 24 млн. євро в дослідження і розробки на загальну суму 741,6 млрд. євро, що на 5,8 % більше, ніж у 2015–2016 рр. Це складає приблизно 90 % світових НДДКР, що фінансуються бізнесом (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard).

До складу 2500 компаній, які вкладають найбільші суми в дослідження і розробки в світі входять 567 компаній з країн ЄС, що становить 22,6 % від загальної кількості фірм, 822 американських компанії (32,8 %), 365 японських компаній (14,6 %), 376 китайських компанії (15,1%) і 370 ТНК з решти країн світу (14,8 %) від загальносвітового показника (The 2017 EU Industrial R&D

Investment Scoreboard) (рис. 1). Разом, 2500 компаній, збільшили інвестиції в загальний обсяг НДДКР в 2017 р. на 5,8 % порівняно з попереднім роком, що супроводжується значним зростанням шостий рік поспіль, яке було спричинено сектором послуг ІКТ (на 11,7 %).

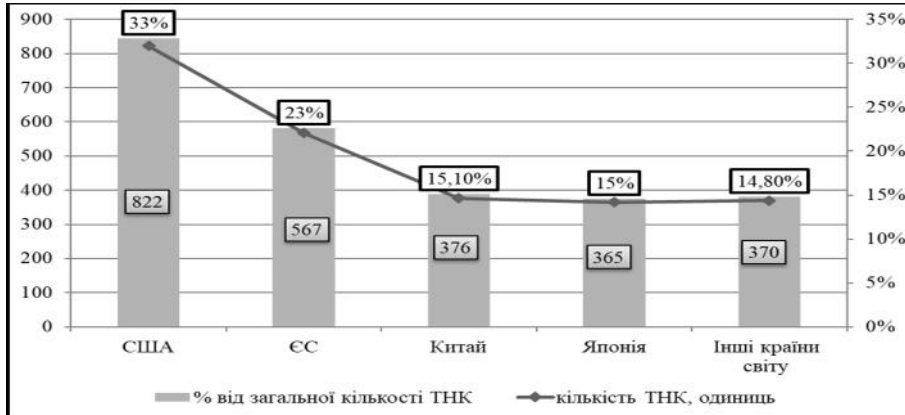

Рис. 1. Територіальна структура 2500 компаній, які вкладають найбільші суми в дослідження і розробки (НДДКР) в світі в 2017 році, (одиниць; %).

Примітка. Побудовано автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

Група країн ЄС збільшила свої інвестиції в НДДКР на 7 %, що більше, ніж середній світовий показник, та менше, ніж США (7,2 %), але набагато більше, ніж у Японії (-3 %). Китай збільшив обсяги інвестицій в дослідження та розробки на 18,8 %, але його загальний обсяг інвестицій залишається невеликим порівняно з розмірами його економіки (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) (рис. 2.).

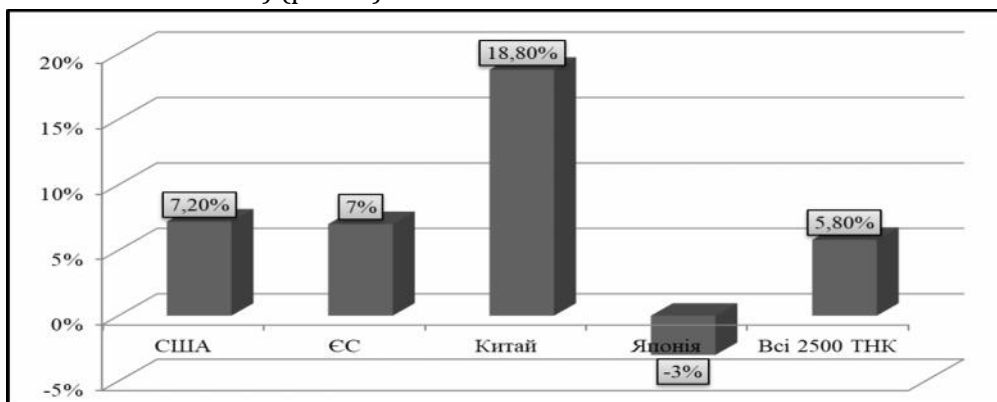

Рис. 2. Темпи зростання інвестицій в інноваційну діяльність ТНК у світі в 2017 р., (одиниць; %)

Примітка. Побудовано автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

ТНК намагаються розподіляти сфери впливу між собою. Галузева спеціалізація досить часто збігається зі спеціалізацією країни. ТНК США займають провідні позиції на світовому ринку високих технологій, фармацевтики і програмного забезпечення. Японські промислові корпорації посідають передові позиції в металургії, електроніці та електротехніці. Компанії ЄС – у хімічній, харчовій та автомобільній галузі (Turskyi, Sus, 2016, p. 988).

ЄС вклав найбільше інвестицій в НДДКР у 2017 р. в автомобільну промисловість – 29,7 %. Другою галуззю стала охорона здоров'я, з часткою 23,2 %, а третьою – інформаційно-телекомунікаційні технології (ІКТ) з часткою 19,5 % від загальної суми інвестицій в НДДКР ЄС (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) (рис. 3.):

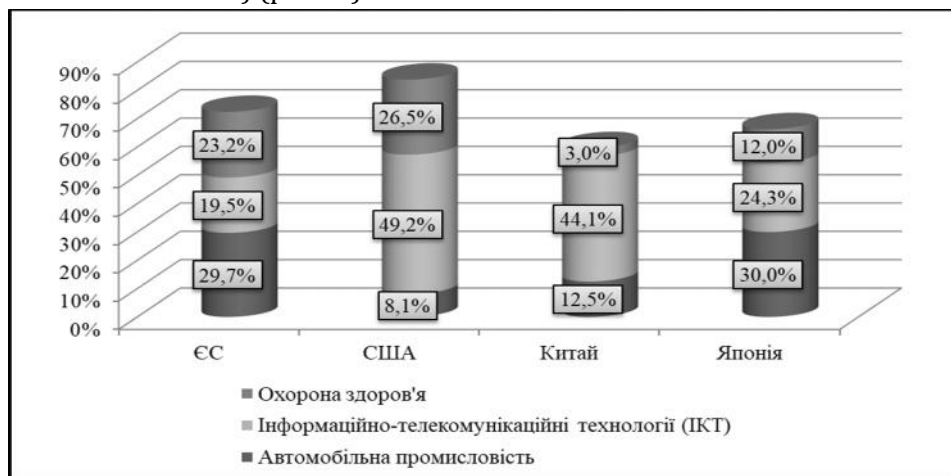

Рис. 3. Галузевий розподіл основних країн-інвесторів в інноваційну діяльність ТНК у 2017 р., (одиниць; %)

Примітка. Побудовано автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

В Японії в 2017 р. найбільш привабливою галуззю для інвестування в НДДКР є автомобільна промисловість з часткою 30 %, на другому місці інформаційно-телекомунікаційні технології (ІКТ) з часткою 24,3 % та 12 % становить охорона здоров'я. З іншого боку, США в 2017 р. мають інвестицій в НДДКР лише 8,1 % в автомобілебудуванні, але 49,2 % – у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ) та 26,5% у сфері охорони здоров'я.

Китай має деяку подібність з США щодо інвестицій в НДДКР в 2017 р. 12,5 % – у автомобільній промисловості та 44,1% – у сфері інформаційно-телекомунікаційних технологій (ІКТ), але в охороні здоров'я – лише 3 %.

Дослідження та розробки компаній та економічні результати значно відрізнялися по галузях (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) (рис. 4.):

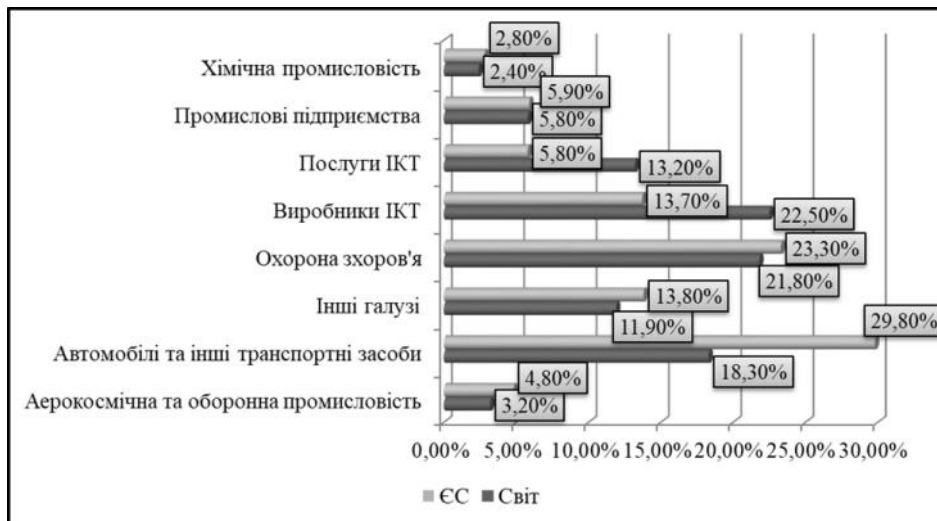

Рис. 4. Галузева структура 2500 провідних інвесторів ТНК в НДДКР в ЄС та світі в 2017 році, (%)

Примітка. Побудовано автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

Підприємства ЄС підняли обсяги досліджень та розробок вище середнього темпу зростання у світі. 567 компаній, що входять до складу ЄС, інвестували в 2017 р. 192,5 млрд. євро в дослідження та розробки. Зростання інвестицій відбулося в автомобільній галузі разом із ІКТ та охороною здоров'я.

У вибірці ЄС зростання НДДКР призвело до збільшення обсягів досліджень і розробок таких компаній, як NOKIA (96 %), NXP (90%), SAP (13 %), SHIRE (56 %), ZF (40 %), RENAULT (20 %), DAIMLER (15 %), CONTINENTAL (15 %), GLAXOSMITHKLINE (12,9 %) та ROBERT BOSCH (7,4 %). НДДКР для деяких з цих компаній було збільшено за рахунок придбань, наприклад NO KIA придбання Alcatel-Lucent (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard; The 2018 Global Innovation 1000 study).

У групі, що не входить до складу ЄС, провідні компанії з досліджень і розвитку: HUAWEI (29 %), APPLE (25 %), GILEAD (55 %), BROADCOM (155 %), АЛФАВИТ (13 %), DELL (116 %), BOEING (42 %), FACEBOOK (23 %), MICROSOFT (9 %) та WESTERN DIGITAL (50 %). НДДКР для деяких з цих компаній було збільшено за рахунок придбань, наприклад DELL придбала за 67 млрд. дол. США EMC (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard; The 2018 Global Innovation 1000 study).

Варто зазначити, що значна кількість провідних індустріальних науково-дослідних та дослідницьких гравців заснована в ЄС. Майже дві третини цих компаній знаходяться в трьох найбільших державах-членах: Німеччина – 224 або 38,5 %, Великобританія – 290 або 15,6 % та Франція – 108 або 13,1 % від

загального обсягу інвестицій в НДДКР в ЄС. Топ-10 країн ЄС інвесторів в інноваційну діяльність ТНК з 1000 провідних інвесторів у 2017 р.приходиться 97,3% загальної суми інвестицій в НДДКР в ЄС (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) (рис. 5):

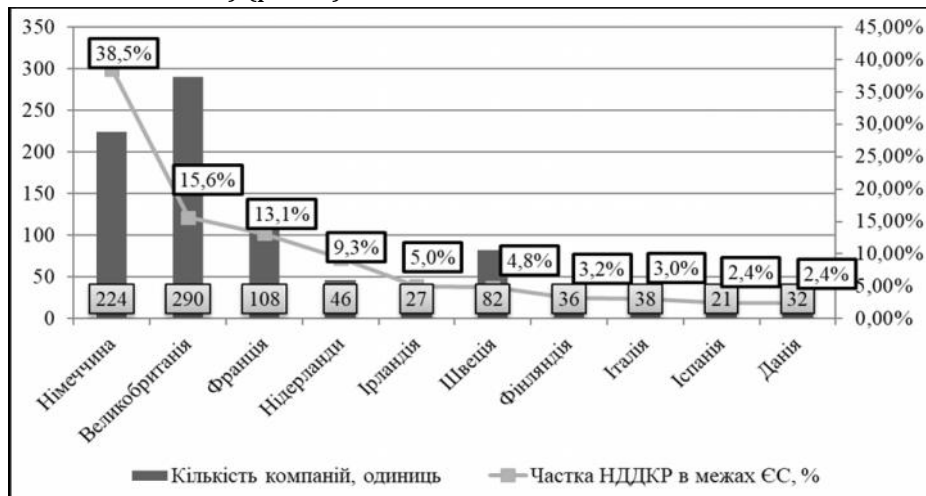

Рис. 5. Кількість та частка Топ-10 країн ЄС інвесторів в інноваційну діяльність ТНК з 1000 провідних інвесторів у 2017 році, (одиниць; %)

Примітка. Побудовано автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

Загальний рівень інвестування в інноваційну діяльність ТНК ЄС, значною мірою базується на інвестиціях німецьких компаній, на які припадає 38,5 %. У 224 німецьких корпорацій з 1000 ТНК ЄС інвестування в НДДКР збільшилося на 6,7%, а чистий обсяг продажів на 1,1 %. Ці результати в значній мірі відображають продуктивність німецьких компаній в автомобілебудуванні (7,1 % у сфері НДДКР та 3,6% у чистих продажах). Компанії з цього сектору, який демонструє найвищий ріст НДДКР, був Daimler, ZF, Continental і Robert Bosch. Також, німецькі компанії показали хорошу продуктивність в інших секторах: SAP (послуги ІКТ) та Bayer (галузь охорони здоров'я), (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard) (табл. 1):

Таблиця 1

**Основні показники найбільших 1000 компаній ЄС інвесторів
в інноваційну діяльність в 2017 р.**

Країна	Кількість компаній, одиниць	НДДКР в 2017 році, млрд. євро	Частка НДДКР в межах ЄС, %	Чистий продаж за рік, %	Зростання росту наукових досліджень за рік, %
Німеччина	224	76,3	38,5	6,7	1,1
Великобританія	290	31	15,6	9,2	-1,5
Франція	108	26	13,1	3,4	-3,6
Нідерланди	46	18,5	9,3	3,2	3,1
Ірландія	27	9,9	5	5,4	0,8
Швеція	82	9,5	4,8	-1,2	-4,1
Фінляндія	36	6,4	3,2	63,8	7,8
Італія	38	5,9	3	4	-9,6
Іспанія	21	4,8	2,4	3,5	-2,7
Данія	32	4,7	2,4	7,5	4,7
Топ-10 країн ЄС	904	192,9	97,3	6,9	-0,9
Інші країни ЄС	96	5,4	2,7	9,4	-3,2
Разом країни ЄС	1000	198,3	100	6,9	-1

Примітка. Складено автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

4-й рік поспіль провідним інвестором у сфері НДДКР є німецька компанія Volkswagen (13,7 млрд. Євро). Другу та третю позицію зайняли американські компанії Alphabet (12,9 млрд. Євро) і Microsoft (12,4 млрд. Євро). Іншими компаніями у першій десятці є Samsung з Південної Кореї, Intel, Apple та Johnson & Johnson з США, Novartis і Roche з Швейцарії та Huawei з Китаю. Серед 50 провідних інвесторів в галузі НДДКР є 16 компаній ЄС, що більше, ніж минулого року, та 30 компаній серед 100 найвизначніших компаній.

Компанії, що базуються у Великобританії, збільшили обсяги досліджень та розробок в 2017 р. на 9,2 %, але демонстрували скромне зростання чистих продажів (0,6 %). Найбільший внесок у зростання НДДКР було досягнуто в галузях охорони здоров'я (Shire і GlaxoSmithKline), інших галузях (Lloyds Banking, Kemble Water Holdings), аерокосмічної та оборонної промисловості (Rolls-Royce) та послуг ICT (BT, Atlassian Corporation).

Компанії, що базуються у Франції, збільшили обсяги досліджень та розробок в 2017 р. на 3,4 %, а продажі скоротились на 3,6 %. Серед цих компаній найбільший внесок у зростання НДДКР припав на автомобільний

сектор (Renault, Valeo), послуги ІКТ (Ubisoft Entertainment, Dassault) та інші галузі (Alstom, Vivendi, Technicolor, L'Oreal), (див. Табл. 1).

У 2017 р. четвертий рік поспіль середня інтенсивність досліджень та розробок компаній ЄС-1000 збільшилася через збільшення інвестицій в НДДКР порівняно з чистими продажами – 6,9 % проти – 0,6 %. Важливо пам'ятати, що в багатьох країнах сукупні показники країн значною мірою залежать від показників лише кількох фірм. Це пов'язано або з незначною кількістю компаній країни, або з концентрацією досліджень та розробок у кількох великих фірмах. Наприклад, компанії Ericsson та Volvo складають 57 % усіх досліджень і розробок у шведських компаніях, Nokia – 77 % компаній у Фінляндії та Telecom Italia, а також Леонардо – 52 % компаній в Італії (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard).

Розповсюдження підприємств ЄС 1000 провідних інвесторів в галузі НДДКР в 2017 р. в різних галузях промисловості відображено на рисунку 7.

Варто зазначити, що в галузь фармацевтики та біотехнологій в 2017 р. було вкладено інвестицій зі 151 ТНК ЄС. На другому місці щодо фінансування галузь програмного забезпечення та комп'ютерних технологій, в яку інвестували 114 компаній ЄС, а на третьому промислове будівництво зі 10 компаніями-інвесторами. Також, значна кількість щодо інвестицій в НДДКР в галузях електронного та електричного обладнання (66 ТНК), автомобільній та запчастин (50 ТНК) та технологічне обладнання (44 ТНК), (The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard).

Рис. 6. Кількість компаній серед 1000 провідних інвесторів в НДДКР в ЄС за галузями економіки у 2017 р., (одиниць)

Примітка. Побудовано автором за даними The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard

Таким чином, інвестиції в НДДКР 567 ТНК ЄС серед 2500 компаній, які вкладають найбільші суми в дослідження і розробки (НДДКР) продовжують зростати значними темпами і в 2017 р. збільшилися на 7 % в порівнянні

з 2016 р. Європейські ТНК займають друге місце з інвестування з часткою 23 % в інноваційну діяльність серед 2500 найбільших транснаціональних корпорацій світу, що доводить їх значну конкурентоспроможність серед інших країн. Отже, ТНК ЄС з кожним роком набирають обертів та збільшують інвестиції в інновації, показуючи тим самим позитивну динаміку.

Висновки з даного дослідження і перспективи подальшого розвитку

Транснаціональні корпорації є головним суб'єктом глобального потоку інвестицій в інновації, так як володіють потужною можливістю акумулювання фінансових ресурсів для впровадження інновацій. У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки:

Дослідження процеси фінансування інновацій в провідних корпораціях Японії, США та країнах ЄС, що дало змогу проаналізувати їх інноваційні стратегії та визначити необхідність застосування окремого фінансового механізму, який залежить як від стадії продукту, так і від оточуючого середовища (інвестиційного клімату приймаючої країни). Виявлено, що злагоджена та узгоджена взаємодія інвестиційної політики ТНК та національних урядів дасть максимальний ефект впровадження інновацій.

Статистичні дані свідчать про те, що процеси глобалізації і інтернаціоналізації НДДКР відбуваються в основному в замкнутій сукупності країн – в США, Західній Європі та Японії, в яких зосереджені основні іноземні науково-дослідні підрозділи ТНК. Якщо тенденція створення нових дослідницьких підрозділів ТНК в Китаї і Індії збережеться, то можливо, що ці дві країни в майбутньому увійдуть до «інноваційного ядра» світової економіки.

Проведений теоретичний аналіз дослідження процесу інвестування в інновації транснаціональними компаніями дозволив дійти до висновку, що інновації для ТНК – це є реалізація новаторських ідей, які лежать в основі прогресу і спрямовані на направлена на отримання прибутку корпораціями.

Активність ТНК відносно створення науково-дослідних підрозділів стримується різними чинниками, основними з яких є: низький рівень захисту інтелектуальної власності, недосконалість законодавства, яке регулює діяльність подібних підрозділів.

References:

1. Global Investment Trends Monitor. (2018). *United Nations Conference on trade and Development*, [online]. Available at: https://unctad.org/en/PublicationsLibrary/diaeiainf2018d1_en.pdf [Accessed 13 March 2019].

2. *Global R&D funding forecast 2018*, [online]. Available at: <http://digital.rdmag.com> [Accessed 15 March 2019].

3. Havrylko, T. O. (2017). 'Doslidzhennia mizhnarodnoi investytsiinoi diialnosti TNK v umovakh hlobalnoi konkurentsii' [Research of international investment activity of TNCs in the conditions of global competition]. *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Kherson State University], issue 26 (1), pp. 34–37.

4. Lopa, L. V. (2017). 'Formuvannia informatsiinoho suspilstva u sviti ta mistse ekonomiky znan u tsomu protsesi' [Formation of the information society in the world and the place of knowledge economy in this process]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky* [Global and national problems of the economy], no. 17, pp. 18–22.

5. Mykhailyshyn, L. I. (2016). 'Zarubizhnyi dosvid aktyvizatsii innovatsiinoi diialnosti' [Foreign experience of activating innovation activity]. *Naukovyi visnyk Uzhhorodskoho natsionalnoho universytetu* [Scientific Bulletin of Uzhgorod National University], issue 6, part 2, pp. 99–105.

6. Pobochenko, L. M. (2018). 'Innovatsiina skladova transnatsionalizatsii ekonomichnoi diialnosti v umovakh hlobalizatsiinykh peretvoren' [Innovative component of transnationalization of economic activity in the conditions of globalization transformation]. *Stratehiia rozvytku Ukrainy (ekonomika, sotsiologhiia, pravo)* [Strategy of development of Ukraine (economy, sociology, law)]. no. 2, pp. 71–77.

7. Susidenko, Yu. (2016). 'Innovatsiinyi rozvytok pidpriemstv: yevropeyskyi dosvid' [Innovative business development: European experience]. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo* [Foreign Trade: Economics, Finance, Law], no. 3, pp. 23–35.

8. The 2017 EU Industrial R&D Investment Scoreboard. *European Commission*, [online]. Available at: <http://iri.jrc.ec.europa.eu/scoreboard17.html> [Accessed 15 March 2019].

9. The 2018 Global Innovation 1000 study. *PwC*, [online]. Available at: <https://www.strategyand.pwc.com> [Accessed 13 March 2019].

10. The World's Most Innovative Companies. (2017). *Forbes*, [online]. Available at: <http://www.forbes> [Accessed 10 March 2019].

11. Turskyi, I. V., Sus, M. M. (2016). 'Osoblyvosti suchasnykh innovatsiinykh stratehii transnatsionalnykh korporatsii' [Features of modern innovative strategies of transnational corporations]. *Molodyi vchenyi* [Young scientist], no. 12.1 (40), pp. 986–990.

12. Verhun, V. A. (2014). 'Suchasni innovatsiini stratehii TNK i synerhetychnyi efekt «tekhnohizatsii»' [Modern innovative strategies of TNCs and the synergistic effect «technologization»]

effect of "technologisation"]. *Mizhnarodni vidnosyny. Seriiia «Ekonomichni nauky»*
[International relations. Series in "Economic Sciences"], no. 3, pp. 48–59.

©Побоченко Л. М., 2019